

27.

Wartość dóbr kultury ogólnoswiatowej

I. PROSPEKT WARTOŚCI

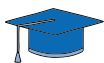
1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój społeczny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Umiejętność nawiązywania kontaktów z ludźmi, kultura bycia

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Budowanie relacji w oparciu o wartości kulturowe i ogólnoludzkie, które służą rozwojowi człowieka

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Jakie wartości uniwersalne stoją u podstaw kultury ogólnoswiatowej?¹

¹ „Prawo naturalne jest niezmiennie i trwale pośród zmian historycznych; istnieje wśród zmieniających się poglądów i obyczajów oraz wspiera ich postęp. Zasady, które są jego wyrazem,

- Jedność i różnorodność kultury ogólnoswiatowej².
- Co rozumiemy przez pojęcie „kultura”?³
- Podstawowym celem kultury jest rozwój duchowy i emocjonalny człowieka.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Podmiotem i przedmiotem każdej kultury jest człowiek, dlatego nie może ona godzić w dobro osoby.
- W kulturze spotykają się różne tradycje, światopoglądy, filozofie i obyczaje.
- Prawdziwy postęp kultury i cywilizacji mierzy się wzrostem poziomu materialnego i duchowego najuboższych społeczności.

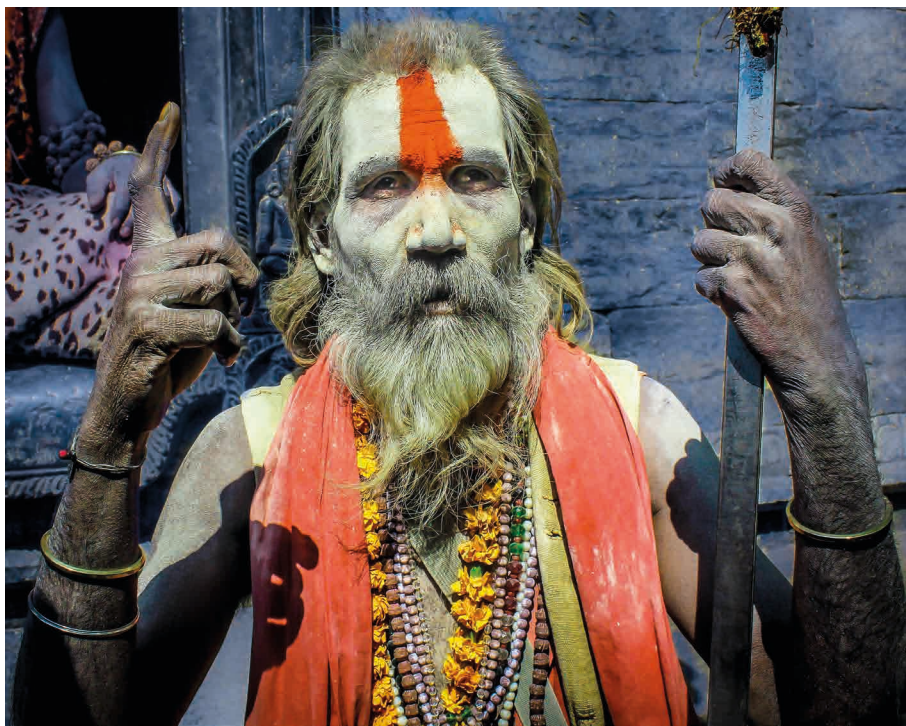
Zasady

- Staram się samodzielnie docierać do prawdy obecnej w różnych wymiarach kultury.
- Nie ulegam bezkrytycznie presji społecznej, która uznaje za dobre i wartościowe to, co cieszy się przemijającym poparciem większości.
- We współczesnej kulturze szukam autorytetów moralnych i duchowych, a także inicjatyw, świadectw i osiągnięć w dziedzinie promocji człowieka i jego rozwoju.

pozostają ważne w swojej istocie. Chociaż podważa się jego podstawy, to nie można go zniszczyć ani wyrwać z serca człowieka”. KKK 1958.

² „Do istoty człowieka należy to, że do prawdziwego i pełnego człowieczeństwa dochodzi on jedynie przez kulturę, to jest troskę o dobra i wartości natury. Gdziekolwiek więc chodzi o życie ludzkie, natura i kultura łączą się ze sobą jak najściślej”. KDK 53.

³ „Słowem kultura w znaczeniu ogólnym określa się wszystko, za pomocą czego człowiek doskonali i rozwija różnorodne dary ducha, usiłuje dzięki poznaniu i pracy podporządkować swojej władzy świat, zaś przez postęp obyczajów różnych instytucji czyni bardziej ludzkim życie społeczne zarówno w rodzinie, jak i w całej społeczności obywatelskiej, a na przestrzeni dziejów wyraża, przekazuje i zachowuje w swoich dziełach wielkie doświadczenia duchowe pragnienia po to, by służyły wielu, a nawet całemu rodzajowi ludzkiemu”. Tamże.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Rodzice, odpowiedzialni za przekazanie wartości swoim dzieciom i uformowanie w nich zasad i cnót, mają szczególny wpływ na kształt kultury.
- Koncentracja rodziców na zapewnieniu optymalnego i wszechstronnego rozwoju dziecka, przy obojętności na losy i potrzeby innych ludzi, odbiera młodemu człowiekowi możliwość rozwoju kultury duchowej.
- Różnorodność obyczajów przekazywanych przez kulturę masową zmusza odbiorcę do konfrontacji, trzeźwej oceny i dokonywania wyborów.

Zasady

- Staram się rozbudzić w młodym człowieku wrażliwość na piękno, dobro, sprawiedliwość i prawdę poprzez kontemplowanie dzieł sztuki, muzyki, literatury i filmu.
- Uczę dziecko refleksyjnego patrzenia na dorobek i wartości kultury światowej.

- Pomagam dziecku docierać do założeń towarzyszących przekazom kulturowym różnych epok; uczę porównywać i rozróżniać poszczególne style w literaturze, architekturze i sztuce, odczytywać kanony piękna, formy wyrazu, zamysł twórcy.
- Rozmawiam z dzieckiem o wartościach i antywartościach, które przenikają się w przekazie współczesnej kultury⁴.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

Normy

- Szkoła jest instytucją publiczną, w której dokonuje się zasadnicza formacja kulturalna młodego człowieka.
- Promocja kultury duchowej i materialnej w szkole realizuje się wraz z wartościami społecznymi.
- Obok przekazywania wiedzy ogólnej, wychowawcy i pedagodzy są odpowiedzialni za przekazanie młodemu człowiekowi prawidłowej definicji człowieka jako osoby, sensu jego życia i ostatecznego przeznaczenia.

Zasady

- Wykorzystuję świadectwa dorobku kultury światowej, by uświadomić uczniom zależność kultury materialnej od kultury duchowej.

⁴ „Nigdy jeszcze rodzaj ludzki nie obfitował w tak wielkie bogactwa, możliwości i potencjał ekonomiczny, a jednak ogromną część mieszkańców świata wciąż dręczy głód i ubóstwo, bardzo liczni zaś jawnie cierpią na skutek analfabetyzmu. Nigdy ludzie nie mieli tak silnego, jak dzisiaj, poczucia wolności, a tymczasem wciąż powstają nowe rodzaje zniewolenia społecznego i duchowego. Podczas gdy świat tak żywo odczuwa swoją jedność oraz wzajemną zależność jednostek w koniecznej solidarności, jest jednak rozrywany w różne strony przez zaciekle walczące ze sobą siły. Nadal bowiem utrzymują się ostre rozbieżności polityczne, społeczne, gospodarcze, rasowe i ideologiczne, a nawet wciąż istnieje groźba wojny, która może wszystko doszczętnie zniszczyć. Wprawdzie coraz powszechniejsza staje się wymiana poglądów, lecz te same słowa, w których wyrażane są ważne koncepcje przybierają dość różne znaczenia w rozmaitych ideologiach. Wreszcie usilnie poszukuje się doskonalszego porządku doczesnego, lecz w tym samym tempie nie następuje wzrost duchowy. Wielu z naszych współczesnych, dotkniętych przez tak złożone okoliczności nie ma możliwości rzeczywistego poznania trwałych wartości, a równocześnie właściwego dostosowania ich do wartości nowo odkrytych; stąd miotani pomiędzy nadzieją a lękiem dręczą się w niepewności, zadając sobie pytanie o bieg spraw współczesnych. Ten bieg spraw prowokuje, a nawet zmusza ludzi do udzielenia odpowiedzi”. KDK 4.

- Odwołując się do genezy i historii tworzenia się kultur i cywilizacji, ukazują uczniom wartość i sens ludzkiej pracy oraz konieczność budowania kultury humanistycznej.
- Na przykładzie pozytywnych wzorców kultury rodzimej, uczyć młodych ludzi krytycznej analizy i oceny wzorców prezentowanych przez kulturę masową.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Wybrane tematy lekcji z danego przedmiotu można pogłębić o treści obecne w malarstwie, rzeźbie czy filmie. Obcowanie z pięknem dzieł sztuki, może być punktem wyjścia do dyskusji na temat istoty kultury: Czemu i komu ona służy? Jaki jest jej cel? Co człowiek wyrażał przez dzieła sztuki? Jakie stawiał sobie pytania? Czy obecny kształt kultury nie tłumi wartości duchowych, wysuwając na pierwszy plan wartości materialne?

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Uczeń rozumie, że kultura rozwija człowieka. Rozwój kultury mierzy się nie tylko dobrami materialnymi. Winna ona stwarzać człowiekowi warunki i możliwości do rozwoju jego człowieczeństwa, zwłaszcza w odniesieniu do innych ludzi. Młody człowiek potrafi rozróżnić genezę i strukturę nurtów światopoglądowych, religijnych i obyczajowych, współistniejących w ogólnoswiatowej. Jest świadomy wyboru, jakiego musi dokonywać między ideami lansowanymi przez kulturę masową.

1.10. ZAGROŻENIA

Bez krytyczne i bierne asymilowanie treści propagowanych przez kulturę masową czyni młodego człowieka podatnym na wpływy i manipulację. Brak świadomości tego, czym jest kultura i jaki jest jej cel, prowadzi do mylnego utożsamiania kultury z tendencjami sprzecznymi z prawdą, dobrem i pięknem. Pragnienie zrównania za wszelką cenę stylu własnego życia z tendencjami aktualnej mody, może stłumić indywidualne i niepowtarzalne cechy osoby, pragnienie poszukiwania swojej drogi życiowej, odkrycia własnego powołania.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Kultura to nic innego jak całość wytworów materialnych i duchowych człowieka. Zgodnie z tą krótką definicją do sfery kultury należy zarówno dzieło sztuki, jak i umiejętność obsługi maszyn, ale też wytworem kultury jest instytucja państwa, osiągnięcia nauki czy obyczaje panujące w danej społeczności. Mówi się, że kulturą jest wszystko to, co nie jest naturą. W związku z tym każda społeczność, kraj czy naród ma swoją niepowtarzalną, jemu właściwą kulturę.

Poznawanie innych kultur ubogaca człowieka, poszerza jego horyzonty i pogłębia wiedzę. Jednakże samo uczenie się o innych kulturach z podręczników nie wystarczy. Prawdziwe poznanie daje dopiero doświadczenie, czyli spotkanie z inną kulturą, uczestnictwo i poznawanie obcych zwyczajów. Jest to możliwe poprzez kontakt z osobami innej kultury, które na przykład mieszkają w okolicy lub uczą się w szkole. Jednak, alby prawdziwie doświadczyć innej kultury trzeba podróżować. To szczególne zadanie wychowawcze stoi przede wszystkim przed rodzicami. We współczesnej kulturze nie brakuje przykładów rodziców, którzy podróżują po całym świecie nawet z bardzo małymi dziećmi. Prowadzą modne obecnie blogi, relacjonując na bieżąco swoją podróż. Często widzianą oczami dziecka, tak jest na przykład w serii książek *Nela mała reporterka*.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Edmund Niziurski to jeden z najlepszych polskich twórców literatury młodzieżowej. Choć urodził się w Kielcach, to całe życie był związany z Warszawą. Jego książki są pełne humoru i niezwykłych przygód, stąd cieszą się niezwykłą popularnością wśród młodzieży, a także dorosłych.

Sposób na Alcybiadesa to opowieść o uczniach ósmej klasy, którzy dzięki swojemu nauczycielowi historii odkrywają, że nauka nie musi być nudna, zaczynają chętnie czytać i poszerzać swoją wiedzę. Najpierw jednak uczniowie wprawiają w osłupienie całe grono pedagogiczne szkoły faktem, że przez siedem lat nauki udało im się prześlizgnąć z taką niewiedzą, a potem jeszcze raz zaskakują wszystkich swoją przemianą.

Na miejsce egzekucji wybrano najpierw Krakowskie Przedmieście. Wyszliśmy z autobusu koło Akademii Sztuk Pięknych i z wisielczymi minami ruszyliśmy za Dyrem, Szekspirem i Alcybiadesem. Szekspir cały czas uśmiechał się pod nosem, co doprowadzało nas do jak najbardziej grobowych myśli. Obok, pod opieką swego nauczyciela, dreptała ufna dziatwa z Ełku. Słowo daję, żal nam się zrobiło, że dostała takich przewodników, jak my. Wyglądała całkiem sympatycznie i z pewnością zasługiwała na coś lepszego. Dyr zatrzymał nas na rogu Trębackiej i Koziej i pokazał na stojącej tam budynek. – Może Słabiński coś powie na temat tego zabytku i jego roli dziejowej. – To jest Poczta Saska – odpowiedział bez zająknięcia Słaby. [...]

Z Mickiewiczem też jakoś poszło. Dzięki Żwaczkowi, który wałkował z nami Mickiewicza od początku roku.

Trochę zdrętwiałem, gdy poszliśmy na plac Zwycięstwa, dawny plac Saski, oraz do Ogrodu Saskiego i z tej okazji Alcybiades począł dręczyć pytaniami Bema. Ale, o dziwo, Bem zasuwał bezpiecznie. Dopiero potem przypomniałem sobie, że przecież puściliśmy raz Węża na temat podków, które łamał w rękę król August Mocny Sas i z których jedną chciał nam odstąpić ów potomek kowali w Czersku.

Na placu Zamkowym udzielał wyjaśnień na temat kolumny i królów z dynastii Wazów Pędzelkiewicz. Słuchałem z niedowierzaniem jego nieco bełkotliwej, ale sensownej mowy i stwierdziłem, że mówi rzeczy mi

znane, ja mógłbym mówić to samo i chyba każdy z nas. Skąd więc wziął się mój makabryczny sen?

Alcybiades stał pewny siebie na boku i patrzył z łagodnym uśmiechem na Dyra, który przysłuchiwał się podejrzliwie.

E. Niziurski, *Sposób na Alcybiadesa*, wyd. Greg, Kraków 2018, s. 265-266.

Wartość dóbr kultury ogólnoswiatowej ma swoje źródło w poznaniu dóbr kultury własnego narodu i kraju. Człowiek interesujący się swoim pochodzeniem, historią swojego kraju oraz osiągnięciami rodzimej kultury i sztuki chętnie poznaje kultury innych narodów i krajów. Przytoczony fragment z lektury szkolnej pt. *Sposób na Alcybiadesa* jest świetnym przykładem dla rodziców i nauczycieli, że łagodność, oddanie i poświęcenie czasu swoim wychowankom przynosi większe efekty niż ślepa dyscyplina i stawianie wymagań.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

W historii kontynentu europejskiego widoczny jest ożywiający wpływ Ewangelii. Kierując spojrzenie ku minionym stuleciom, nie możemy nie dziękować Bogu za to, że chrześcijaństwo było na naszym kontynencie głównym czynnikiem jedności ludów i kultur oraz integralnej promocji człowieka i jego praw. Z pewnością nie można wątpić, że wiara chrześcijańska należy w sposób radykalny i decydujący do fundamentów kultury europejskiej. Chrześcijaństwo bowiem nadało kształt Europie, zaszczepiając w niej pewne podstawowe wartości. Także współczesna Europa, która dała światu ideał demokracji i prawa człowieka, czerpie swe wartości z dziedzictwa chrześcijańskiego. Bardziej niż jako miejsce geograficzne można ją określić jako pojęcie w głównej mierze kulturowe i historyczne, które znamionuje rzeczywistość zrodzoną jako kontynent również dzięki jednoczącej sile chrześcijaństwa, które zdołało zintegrować między sobą różne ludy i kultury, i jest ściśle związane z całą kulturą europejską.

EIE 108.

Dlaczego w tym miejscu naszych rozważań o Europie odwołujemy się do Chrystusowej przypowieści o szczepie winnym i latoroślach? Chyba właśnie dlatego, że ta przypowieść pozwala nam najlepiej wyjaśnić dramat europejskiego oświecenia. Odrzucając Chrystusa, a przynajmniej nie biorąc pod uwagę Jego działania w dziejach człowieka i kultury, pewien prąd myśli europejskiej dokonał jakiegoś wyłomu. Pozbawiono człowieka szczepu winnego, tego zaszczepienia w Krzewie, które zapewnia osiągnięcie pełni człowieczeństwa.

Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość*, wyd. Znak, Kraków 2005, s. 104.

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Gdy Syn Człowieczy przyjdzie w swej chwale, a z Nim wszyscy aniołowie, wtedy zasiądzie na swoim tronie pełnym chwały. I zgromadzą się przed Nim wszystkie narody, a On oddzieli jednych ludzi od drugich, jak pasterz oddziela owce od kozłów. Owce postawi po prawej, a kozły po swojej lewej

stronie. Wtedy odezwie się Król do tych po prawej stronie: „Pójdźcie, błogosławieni u Ojca mojego, weźcie w posiadanie królestwo, przygotowane wam od założenia świata!

Bo byłem głodny, a daliście Mi jeść;
byłem spragniony, a daliście Mi pić;
byłem przybyszem, a przyjęliście Mnie;
byłem nagi, a przyodzialiście Mnie;
byłem chory, a odwiedziliście Mnie;
byłem w więzieniu, a przyszliście do Mnie”.

Wówczas zapytają sprawiedliwi: „Panie, kiedy widzieliśmy Cię głodnym i nakarmiliśmy Ciebie? Albo spragnionym i daliśmy Ci pić? Kiedy widzieliśmy Cię przybyszem i przyjęliśmy Cię, lub nagim i przyodzialiśmy Cię? Kiedy widzieliśmy Cię chorym lub w więzieniu i przyszliśmy do Ciebie?” A Król im odpowie: „Zaprawdę, powiadam wam: Wszystko, co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili”. Wtedy odezwie się i do tych po lewej stronie: „Idźcie precz ode Mnie, przekłęci, w ogień wieczny, przygotowany diabłu i jego aniołom!

Bo byłem głodny, a nie daliście Mi jeść;
byłem spragniony, a nie daliście Mi pić;
byłem przybyszem, a nie przyjęliście Mnie;
byłem nagi, a nie przyodzialiście mnie;
byłem chory i w więzieniu, a nie odwiedziliście Mnie”.

Wówczas zapytają i ci: „Panie, kiedy widzieliśmy Cię głodnym albo spragnionym, albo przybyszem, albo nagim, kiedy chorym albo w więzieniu, a nie usłużyliśmy tobie?”. Wtedy odpowie im: „Zaprawdę, powiadam wam: Wszystko, czego nie uczyniliście jednemu z tych najmniejszych, tegoście i Mnie nie uczynili”. I pójdą ci na wieczną karę, sprawiedliwi zaś do życia wiecznego.

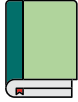
Mt 25,31-46;
por. Ef 4,14-16.

3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Spotęgowanie wrażliwości na Boga i poznanie siebie znajduje się u podstaw wszelkiego pełnego rozwoju społeczności ludzkiej. Pomnaża on dobra materialne i oddaje je na służbę osobie i jej wolności.

KKK 2441;
por. 1917; 2527.

IV. LITERATURA

- Casu S.G. i in., *Wielcy mistrzowie malarstwa europejskiego*, tłum. H. Cieśla, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 2007.
- Danto A.C., *Świat sztuki. Pisma z filozofii sztuki*, tłum. L. Sosnowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2005.
- Guadalupi G., *Arcydzieła sztuki. Świat Biblii w obrazach*, tłum. E. Maciszewska, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 2012.
- Hinz E., *Nurt religijny w muzyce różnych epok*, wyd. Bernardinum, Pelplin 2005.
- Historia sztuki. Od starożytności do postmodernizmu*, red. C. Frontisi, tłum. I. Badowska, J. Pałęcka, B. Walicka, wyd. Świat Książki, Warszawa 2006.
- Jan Paweł II, *Adh. Ecclesia in Europa*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 2, *Adhortacje*, Wydawnictwo M, Kraków 2006, s. 859-914.
- Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość*, wyd. Znak, Kraków 2005.
- Jaroszyński P., *Spór o piękno*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2002.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002.
- Kultura ma znaczenie*, red. L.E. Harrison, S.P. Huntington, tłum. S. Dymczyk, Zysk i S-ka Wydawnictwo, Poznań 2003.
- May K., *Winnetou*, wyd. Greg, Kraków 2018.
- Niziurski E., *Sposób na Alcybiadesa*, wyd. Greg, Kraków 2018.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia*, wyd. Pallottinum, Poznań 2012.
- Rusecki M., *Fenomen chrześcijaństwa. Wkład w kulturę*, wyd. Gaudium, Lublin 2001.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym [Gaudium et spes]*, w: tegoż, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002, s. 526-606.
- Struzik Z., *Dziękujemy za wartości. Katechezy na Dzień Dziękczynienia według nauczania Jana Pawła II*, wyd. Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2009.
- Swieżawski S., *Dzieje europejskiej filozofii klasycznej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa–Wrocław 2000.

FILM EDUKACYJNY

Wartość dóbr kultury ogólnoswiatowej

https://youtu.be/W_K4M8N9hkw

